

F7

Datainsamlingsmetoder för
primärdata, datorstöd

Olika datainsamlingsmetoder

- Definition: *Respondent* = person (eller dylikt) som ska besvara en enkät/intervju/observeras etc.
- Enkäter
 - Postenkäter
 - Webbenkäter
 - Gruppenkäter
 - Besöksenkäter
- Intervjuer
 - Besöksintervjuer
 - Telefonintervjuer
- Bokföring och direkt observation
- Experiment

Enkäter

- Enkät – kommer från ”(vittnes)förhör”
- Också använt som ”rundfråga” (hos tidningar)
- Vanligast: ett urval av personer/företag får ett frågeformulär att fylla i och skicka tillbaka.

Postenkät

- Frågeformuläret skickas ut via post till personer/företag/myndigheter.
- Omnibus-undersökning: Flera uppdragsgivare går samman i en gemensam enkät med frågor.
- Risk för stort bortfall (viktigt med provundersökning)
- Svaren måste kunna skickas tillbaka i portofria kuvert
- Belöningar eller presenter kan utlovas till de som svarar före ett visst datum
- Planera för påminnelser

Postenkät

- **Fördelar**
 - Billigt
 - Möjligt att skicka enkäten till många personer
 - Många slag av frågor går att ställa
 - Handlingar/anteckningar kan konsulteras
 - Kan besvaras när respondenten faktiskt har tid
 - Ingen påverkan från intervjuare
- **Nackdelar**
 - Risk för stort bortfall
 - Kan ej göras alltför omfattande
 - Tar lång tid
 - Ingen finns till hands om frågorna är oklara
 - Svårt att få svar på öppna frågor
 - Man vet ej vem som faktiskt svarar

Webbenkät

- Respondenten hämtar ett frågeformulär på en angiven webbadress, besvara på skärmen samt skickar tillbaka det elektroniskt
- Respondenten kan nås via e-mail
- Ram som inkluderar e-mailadresser
- Alternativ: skicka introduktionsbrev per post med hänvisning till webbadress (inklusive lösenord)
- Formuläret kan ha inlagda kontroller
 - Interaktiv (dynamisk) webbenkät
 - En "progress indicator" kan visa hur långt det är kvar av formuläret
 - Statisk webbenkät
- Viktigt att säkerheten och integriteten kan garanteras
 - Data kan skickas i krypterad form
- "Underhållningsenkäter" – exempelvis "dagens fråga" på någon hemsida – självval – ingen kontroll över vem som svarar

Webbenkät

- "Mixed-mode survey" – en kombination av olika insamlingsmetoder
- Teknik-bias – svaren kan skilja sig åt beroende på om man besvarar en postenkät eller en webbenkät
- Grafik – så som rörliga bilder – kan användas i webbenkäter
- Test av webbenkät extra viktigt
 - Specifikt måste utseendet testas
- Svarsalternativ
- Webbenkäter bör inte vara för omfattande
 - Maxtid ca 10-15 minuter
- Belöning
- Påminnelser

Webbenkät

- Fördelar
 - Snabbt
 - Kontroll av svaren vid själva besvarandet
 - Dataregistrering direkt vid insändandet av enkäten
- Nackdelar
 - Problem med ramar och e-mailadresser
 - Ökat bortfall pga tekniska problem och ovana
 - Ingen generell tillgång till internet – begränsade slutsatser
 - Risk för "teknikbias"
 - Dyr och tidskrävande planeringsfas
 - Risk för den personliga integriteten

Gruppenkät

- Frågeformuläret delas ut till samtliga närvarande bland en/flera grupper
 - Ex klasser, idrottslag, konferensdeltagare
- Populationen kan definieras som: *alla som tillhör gruppen inklusive alla frånvarande eller alla som tillhör gruppen och är närvarande*
- Vanligt med muntlig introduktion av gruppledare

Gruppenkät

- **Fördelar**
 - Många personer kan undersökas
 - Billigt och snabbt
 - Litet bortfall pga vägran
- **Nackdelar**
 - Risk för påverkan av gruppledaren
 - Anonymiteten kan inte alltid skyddas
 - Risk för mätfel och variabelbortfall
 - Ingen förnyad kontakt för granskning av oklara svar möjlig

Besöksenkät

- Besökande fyller i ett frågeformulär när de besöker en myndighet/organisation
- Formuläret lämnas in direkt eller skickas in senare
- Populationen kan bestå av ett antal tidsperioder.
- Ett slumpmässigt urval av perioder kan väljas och de som ska besvara enkäten är de som besöker myndigheten/organisationen under perioden
- Presenter eller belöningar till de svarande kan utlovas
- Medhjälpare kan dela ut samt samla in enkäterna

Besöksenkät

- **Fördelar**
 - Ingen ram över besökande behöver skapas i förväg
 - Snabb redovisning
- **Nackdelar**
 - Risk för stort bortfall
 - Personalkrävande
 - Beroendeställning mellan respondent och den som faktiskt fyller i enkäten

Intervjuer

- "Samtal" - kommer också från tidningsvärlden
- Vanligtvis ett urval av personer, företag eller dylikt
- Strukturerad intervju
 - Intervjuaren ställer frågor från ett i förväg strukturerat och iordningställt frågeformulär
- Ostrukturerad intervju
 - Djupintervjuer
 - Tidningsintervjuer

Besöksintervju

- Kan genomföras genom att intervjuaren (efter överrensommelse) söker upp respondent i hemmet eller på arbetsplatsen
- Ställer frågor från strukturerat formulär
- Intervju per telefon kan vara aktuell för de som ej vill delta
- Kan användas som komplement till telefonintervjuer
- Två- eller flerstegs urval kan användas för att minska kostnader
- Exempel
 - Undersökningarna om LevnadsFörhållandena (ULF)
 - Slumpmässigt urval om ca 6000 personer 16-84 år intervjuas under en 2-årsperiod. Resultat publiceras i SOS.

Besöksintervju

- Oklarheter kan redas ut
 - Intervjuaren får inte "hjälpa till" med extra information.
 - Kan använda "probes" – stötta och stimulera respondenten att ge så kompletta svar som möjligt
- Valurnemetoden
 - Respondenten kan lägga "svaret" i ett kuvert i en sluten låda
- Ibland viktigt med intervjuer i enrum och/eller med intervjuare av ett viss kön
- Prestigebias = Felet vid prestigeladdade frågor
 - Respondenten tenderar att besvara frågorna så att han/hon ska verka bättre (kan vara omedvetet)
- Besöksintervjuer kan användas

Besöksintervju

- Fördelar
 - Många och "krångliga" frågor kan ställas
 - Svarskort med bilder och övrig information kan visas
 - Oklarheter i frågorna kan vanligen redas ut enkelt
 - Möjlighet till "probes" av intervjuaren
 - Anonymitetsskyddet kan förstärkas
 - Öppna frågor kan förstärkas
 - Öppna frågor kan lättare besvaras
- Nackdelar
 - Dyrt och tar lång tid
 - Risk för intervjuareeffekter
 - Risk för prestigebias

Telefonintervju

- Som namnet säger: intervju per telefon
- Ett av de snabbaste sätten att samla in data på
- Vanligt med urval av telefonnummer
- Random Digit Dialing (RDD): Slumpmässigt telefonnummerurval
 - Risk för stugsittarurval
- Kan användas som komplement till postenkäter och besöksintervjuer
- Exempel
 - AKU, Partisymptatiundersökningarna (PSU)
 - Här används även datorstöd till intervjuerna
- Indirekta intervjuer: intervjuer med någon annan än respondenten (som känner respondenten)
- Saknade eller felaktiga svar i exempelvis postenkäter kan kompletteras med telefonintervju

Telefonintervju

- **Fördelar**
 - Snabbt och billigt, speciellt i jämförelse med besöksintervjuer
 - Oklarheter i frågorna kan vanligen redas ut
 - Möjlighet till "probes" av intervjuaren
- **Nackdelar**
 - Risk för stor andel oanträffbara personer
 - Krav på kända och aktuella telefonnummer
 - Ej möjligt med för lång intervju
 - Ej alltför krångliga eller känsliga frågor
 - Den omgivande miljön kan vara störande
 - Risk för föga genomtänkta svar
 - Inga anonymitetsskyddande åtgärder möjliga

Datorstöd vid insamling

- *CAS/C* = Computer-Assisted Survey Information Collection
 - Samlingsnamn på datorstödda insamlingsformer
- Registrering av data till dator underlättas
- Kan underlätta för respondenten
- Snabbare, höjd kvalitet
- Fyra huvudmetoder:
 - Datorstödda intervjuer – CAI
 - Telefonintervjuer - CATI
 - Besöksintervjuer – CAPI
 - Fördelar: snabbt, vissa fel undviks, kan ha datoriserade kontroller, mindre fel på känsliga frågor
 - Nackdelar: Intervjuaren har ingen överblick över svar, höga krav på konstruktion – mer tid och kostnad

Datorstöd vid insamling

- Fyra metoder forts.
 - Självadministrerande intervjuer – CASI
 - Respondenten förses med bärbar dator och lämnar själv svar
 - Fördel: bra vid känsliga frågor
 - Nackdel: dyrt
 - Alternativt: respondenten svarar på frågor via knappar på telefon – TDE
 - Fördel: billigare än postenkäter och telefonintervjuer, bortfall kan minska
 - Elektroniskt datautbyte – EDI
 - Papper och penna – PAPI- kombinerat med scanning

Bokföring och direkt observation

- Bokföring
 - Kan användas när man vill ha mycket detaljerad information
 - Hushållens konsumtion: utvalda hushåll bokför
 - Folk kan föra dagbok över händelser
 - Kompletteras ofta med intervju
 - Respondenten kan ändra sitt beteende
- Direkt observation
 - Respondent(er) observeras med deras vetskap
 - Trafikräkningar
 - Räkningar av antal besökare
 - Kvalitetskontroll
 - Svårt för observatörer att hinna med – kvaliteten kan bli låg
 - Respondenten kan ändra sitt beteende

Experiment

- Om man vill ha svar på förklarande frågeställningar är det optimalt att göra ett experiment
- Kontroll över hur försöket görs
 - Randomisering
 - Behandling
- Klassiskt experiment:
 - Jordbruksförsök 1930-talet. Vilket gödningsmedel och mängd är bäst?
 - Provytor som är så lika varandra som möjligt
 - Men, ändå skillnader i jordmån, bevattning, solljus osv
 - Slumpmässig fördelning av olika behandlingar på olika provytor: randomisering

Experiment

- Ex från läkemedelsstudier:
 - Ger naturläkemedlet (X) en förbättring av hälsan (Y) jämfört med den gamla medicinen?
 - För registrering av nya läkemedel krävs att medicinen har visat sig verkningsfull i riktigt statistiskt upplagda och genomförda kliniska försök (experiment)
 - Slumpmässig indelning i grupper (randomisering)
 - Experimentgrupp (får behandling) och kontrollgrupp
 - Skiljer sig åt endast med avseende på vilken behandling (tex ny medicin) de får
 - Om man upptäcker en förändring i Y (tex hälsa) för experimentgruppen men inte kontrollgruppen tror man att det beror på behandlingen (tex ny medicin) eftersom allt annat ska vara lika mellan experiment- och kontrollgrupp

Experiment

- Placebo-effekt
 - Experiment-effekt
- Dubbelblint försök
 - Varken de som är med i experimentet eller de som utför experimentet vet vilka som är med i experiment respektive kontrollgrupp
- Fördelar: enda sättet att etablera kausala förhållanden mellan variabler
- Nackdelar: svåra att genomföra, etiska problem
 - Hitta deltagare
 - Ofta går det inte att randomisera till grupper samt ge "behandling" till ena gruppen
 - Drop-outs
 - Deltagande tar inte medicin (exempelvis) enligt föreskrift

Experiment

- Sociala/ekonomiska experiment
 - Ovanliga, svårt att erbjuda olika välfärdspaket till olika slumpmässigt indelade grupper
 - Klassiskt exempel: Eskilstunastudien (se KD sid 19)
- Kvasi-experiment
 - Försöker efterlikna experiment
 - Kan inte alltid slumpa (randomisera) individer till experiment- och kontrollgrupper.
 - Försöker hitta "tvillingpersoner" – så lika varandra som möjligt med avseende på kända egenskaper
 - Risk att ej mätbara/okända egenskaper "stör" jämförelser
 - Ex. Utvärdering av program på Österåker för narkotikamissbrukare (se KD sid 29)

Andra insamlingsmetoder (än experiment) för förklarande frågeställningar

- Icke-experimentell undersökning
 - Vanliga survey-metoder
 - Kan försöka kontrollera s.k. störande variabler ("confounders")
 - Ex. regressionsanalys
- Longitudinell undersökning
 - Mätningar före och efter

Val av datainsamlingsmetod

- Faktorer som kan påverka val av metod
 - Ämnet
 - Förväntat stort intresse
 - Välj billig metod (tex postenkät)
 - Känsligt
 - Enkät eller intervju med anonymitetsskydd
 - Ointressant ämne, övertalning krävs
 - Välj tex intervju, men kan bli dyrt

Val av datainsamlingsmetod forts.

- Faktorer som kan påverka...
 - Populationen
 - Äldre personer
 - Överväg besöksintervju
 - Företag
 - Gärna ny teknologi, webenkät eller TDE
 - Låt företaget välja bland alternativa insamlingsmetoder
 - Tillgängliga resurser
 - Tid, pengar, datorstöd..
 - Postenkät och webenkät billigast, kräver tid för påminnelser
 - Telefonintervjuer snabba
 - Intervjuer, intervjuare måste få utbildning, dyrt, tar tid

Val av datainsamlingsmetod

forts.

- Faktorer som kan påverka...
 - Omfattningen av frågorna
 - Många frågor och svarsalternativ
 - Enkät bäst
 - Hoppfrågor
 - Om stor undersökning, överväg datorstöd så att rätt fråga besvaras av rätt person
- Ofta bra med en kombination av olika datainsamlingsmetoder
 - Postenkät + telefonintervju
 - Internetenkät + postenkät/telefonintervju
 - Besöksenkät + telefonintervju/postenkät
 - Kan minska bortfall, få ner kostnader, minska uppgiftslämnarbördan, öka täckningsgraden (register över tex e-mailadresser ej komplett)

Förberedelser

- Tidigare undersökningar
 - Leta på tex www.scb.se
 - Om formulär finns, hur fungerade det?
 - Kvaliteten?
- Registeruppgifter/sekundärdata
 - Samma definitioner, avgränsningar?
 - Stämmer sakområdet? Aktualiteten?
- Djupintervjuer med ämnesexperter
 - Identifiering av relevanta variabler och ämnesområden.
- Fokusgrupper
 - Mindre grupp av personer med olika bakgrund från populationen.
 - Diskussion, associationer, hur tänker "vanligt folk"?